

BIBLIOTEKA

E

8111-32
159

SHTETIT

GJIROKASTËR

VËSHIRËSITË MPOSHTEN

814-32

V59

VËSHTRËSITË MPOSHTEN

(Përmbledhje tregimesh dhe përshkrimesh)

~~48455~~

3341

BIBLIOTEKA E SHTETIT
GJIRKAS

SHTËPIA BOTONJËSE «NAIM FRASHËRI»

DY FJALË LEXUESIT...

Çdo ditë, çdo orë, çdo minutë e jetës dhe veprimtarisë së popullit tonë është e mbushur me akte heroizmi, vetëmohimi, sakrifice për një qëllim të madh, të përbashkët, për të mos u ndalur kurrë, në asnjë moment, marshimi ynë triumfal, me partinë dhe Enverin në ballë, drejt socializmit dhe komunizmit.

Në emër të këtij ideali të lartë, të frymëzuar e të udhëhequr nga mësimet e partisë, punonjësit e vendit tonë punojnë, jetojnë e kaliten si revolucionarë. Njerëzit tanë nuk struken në guaskën e interesit të ngushtë personal, por venë mbi gjithçka interesin e përgjithshëm, ata nuk udhëhiqen nga egoizmi i ngushtë personal, por nga qëllimet e përgjithshme, nga dashuria për Atdheun, për popullin, për Partinë, nga interesat e shoqërisë sonë socialiste në tërësi. Interesi i përgjithshëm vitet mbi atë personal jo me urdhër, jo me porosinë e ndokujt, por në mënyrë krejt të vetëvetishme, të ndërgjegjshme, si një karakteristikë e vetë jetës sonë socialiste.

Ngjarjet që përshkruhen në këtë broshurë e që janë nxjerrë nga shtypi ynë dëshmojnë fare

qartë për këtë. Ato rrjedhin në mënyrë krejt të natyrëshme, si detyrë e zakonëshme, e përditëshme. «Kam bërë vetëm detyrën time», «atë që bëra unë do ta bënte kushdo që të ish në vendin t'im» — kështu shprehen me modesti e thjeshtësi njerëzit tanë. Ata nuk mendojnë e nuk punojnë për lavdi personale, po për lavdinë dhe begatinë e Atdheut tonë, të cilën ata e shikojnë si kusht dhe burim edhe të mirëqënies dhe lumturisë personale. Një për të gjithë, të gjithë për një — ku motiv karakterizon shoqërinë tonë socialiste. Këto mendime e koncepte të larta të moralit socialist, me të cilat partia ka edukuar punonjësit tanë janë burimi i akteve heroike të Adem Rekës, Muhamet Shehut, Myrteza Kepit, Shkurte Pal Vatës, të vullnetit të papërkulur të Fuat Çelës, të qindra e mijra shembujve të vënies së interesit të përgjithshëm mbi atë personal. Lufta e ideve të reja të moralit tonë socialist mbi konceptet e ngushta mikroborgjeze të interesit personal, rehatisë, egoizmit dhe lavdisë personale zhvillohet tek ne kudo e vazhdimisht. Njerëzit e rinj të ditëve tona që lindin nga kjo luftë, ndodhen midis nesh, kudo që punohet e jetohet. Për zbatimin e vijës së partisë e të porosive të shokut Enver që shprehin vetë aspiratat e tyre, për interesat e popullit e të Atdheut, kur e kërkon nevoja ata nuk marrin parasysht as një rrezik. E kjo ndodh në mënyrë kaq të thjeshtë e të zakonëshme! Kjo thjeshtësi është vetë madhështia e jetës sonë.

GJOLI I TURBULLIT U THA*

Vepra e tyre të ngjan si një legjendë, si një përrallë e çuditëshme, e pabesueshme. Kufijt e saj shkrihen me përrallat, me bëmat e viganëve të jashtëzakonshëm që çajnë malet. Dhe megjithatë, e gjitha kjo nuk është përrallë, po vepër e ditëve tona. Mehdiu, Ramazani, Petriti, Reshiti, Kamberi, Qemali, dhe Tafani nuk janë diva përrallash, po të rinj nga fshati Gradishtë, i kooperativës bujqësore të Belshit të Elbasanit. Ç'bënë ata?

1.

Ku shkojnë sot në mëngjes ata shtatë vetë? Kanë marrë vare, qysqi, kazma, lopata dhe ngjiten nëpër një rrugë që dredhon kodrave nën një shi të imët, që rizon nga qielli. Sapo ka hyrë muaji dhjetor i vitit 1966 dhe Dumreja me horizontet e gjëra, i ka shkundur gjethet nëpër drurë. Plakat dhe pleqtë kanë nxjerrë kokat nëpër dritare dhe shikojnë me sy të hapur nga habia. «Janë apo s'janë në vete këta?». Po ata të shtatë, të heshtur, ecin nëpër shi njëri pas tjetrit dhe ngjiten nëpër

kodrat ku shushurijnë shkurret. Prapa lenë frikën e pleqve, mosbesimin e disave, përqeshjet e ndokujt. Dhe janë të shqetësuar. Të gjitha i llogarisin me mëndjen e tyre, po nuk kthehen.

Atje përballë, ku mbarojnë kodrat, ngrihet i zyrtë dhe i trishtuar Shkëmbi i Turbullit. Nën këmbët e tij hapet gjoli i gjërë, me ujra të thella, plot barishte e qetësi misterioze. S'ka ambient më të zyrtë se ky gjol me atë shkëmb të frikshëm, gjithë shpella e plasaritje që reflektohet në ujrata e tij.

...Legjenda thotë se një herë bariut i iku lopa nga tufa dhe rendi drejt gjolit. Ajo shkoi e u fut në një shpellë të shkëmbit dhe nuk doli më. Bariu i gJORë hyri dhe ai në shpellë për ta kërkuar lopën, po dhe ai nuk doli më. Shkoi një fshatar të kërkonte bariun, hyri nëpër guvat e errëta, po mbeti atje përgjithmonë. Atëhere fshatarët e quajtën këtë shkëmb vëndin e xhindëve dhe nuk guxoi më njeri që t'i afrohet. Dhe thoshin më pastaj se nga ai vend dëgjoheshin zëra natën, ahengje e dajre që gumëzhinin gjer në mëngjez. Ka pasur në këto anë dhe një hoxhë që binte këtu të sëmurët. Hoxha vinte në guvat e shkëmbit me të sëmurin, «thërriste nëpër shpella xhindët», kuvëndonte me ta në gjuhë të çuditëshme netëve të errëta, ndërsa njerëzit rrinin larg e mbanin frymën të trembur.

Po ata të shtatë sot shkojnë drejt këtij shkëmbi me vare, qysqi, dhe lopata. Ky gjol mbulon 250 dynmë tokë të mirë dhe ata kanë vendosur ta thajnë. Nuk u besojnë përrallave e çudirave që fliten për gjolin e për Shkëmbin e Turbullit. Ky shkëmb është si gjithë shkëmbinjtë dhe ata

duan të hapin në të një tunel që ujrën e gjolit të rrjedhin matanë. Mbrëmë diskutuan për këtë në mbledhjen e rinisë. Ata, si aksion konkret zgjodhën pikërisht këtë, mbasi lexuan pjesë nga raporti i shokut Enver mbajtur në Kongresin e 5-të.

Dhe nuk kthehen prapa, me gjithë frikën që ndjejnë pleqtë e mosbesimin e disave. E dinë që kjo që do të bëjnë është një punë jashtëzakonisht e vështirë. Tuneli në këtë vend s'është si tunelet që kemi parë. Ai në vetvehte është i çuditshëm. Një vrimë me diametër 1 metër që nis nga buza e ujrave, e që futet gati 200 metra në shkëmb dhe atje humbet në humnerën nëntokësore. Si kanë mundur ta bëjnë këtë, krahët e atyre të shtatëve?!

2.

Zbritën në përrua, kaptuan bregun e gjolit dhe iu avitën shkëmbit. Lanë veglat në tokë e nisën të mendohen se nga do t'ia fillojnë. Ky shkëmb është vërtet i çuditshëm. Ngrihet pirlgje pirlgje, me shpella e guva, me të çara që nisin nga maja e bien gjer poshtë, me vrima e porta që kryqëzohen si një labirinth. Në pamjen e parë të duket gur i fortë stralli, po kur e kap të thërmohet ndër duar; diçka si shtufi apo si masa stalaktitësh të dala në shesh nga ndonjë tërmet i fuqishëm.

U ngul qysqija e parë. Një copë shkëmbi ra përdhe. U ngul kazma e parë, u hoq lopata e parë e dheut... kështu nisi puna. Një punë e shqetësuar, plot ankthe dhe emocione të thella. Krahët e tyre do të thanin një gjol. A do ta bënin dot këtë?

Hapën një gropë dy metra të thellë. Tashti nga fundi i gropës do të niste vrima drejt zemrës së shkëmbit: Një vrimë ku mund të punonte vetëm një njeri duke ecur këmba doras. Zbriti në gropë Kamberi. Punoj një gjysmë ore dhe doli që andej i verdhë dyllë.

— Ç'ke? — e pyetën shokët të shqetësuar.

— Nuk e di, po m'u muar fryma dhe më vjen për të vjellë.

Ai u çapit çalë-çalë gjer tek një gur dhe u shtri në kurriz.

Gjashtë të tjerët rrinin të shtangur para tij me fytyra të menduara.

— S'do të kem gjë — tha ai — tashti ndjehem më mirë.

U ngrit, po mentë i merreshin dhe në ballë i bulonin djersë.

Atëhere në gropë zbriti tjetri dhe u fut në vrimën që hapi Kamberi. Ky ishte Qemali. Por, si kaluan nja njëzet minuta duke gërrmuar gju-njazi, doli dhe ai nga gropa me fytyrë të zverdhur e me ballë të mbytur nga djersët.

— Po ti Qemal? — e pyetën.

— S'e di ç'djall është kjo punë. Dhe mua mu zu fryma.

Shkoi dhe ai e u mbështet mbas një guri duke u munduar të marrë frymë me gjithë mushkëritë.

Atëhere ranë gjatë në mendime të gjithë. Ata nuk e dinin atë ditë se kjo asfiksi u vinte nga gazi karbonik. Në vendin që punonin ata, nën nivelin e gjolit të Turbullit, kishte shumë gaz karbonik. Po si rrinin një orë e ca në ajër të pastër prapë e mirrinin vehten.

Si t'ia bënin? A ta linin këtë punë me që u doli një e pa-pritur kaq e madhe? Mbrëmë në mbledhje të rinisë kishin dhënë fjalën, kishin dalë mbi paragjykimet e mosbesimin e disave dhe tashti s'duhej të tërhiqeshin. Ndryshe do të thoni se Shkëmbi i Turbullit vërtet është i paprekshëm.

U fut në gropë Petriti i vetëdijsëm se dhe atij do t'i zihej fryma. Punoj atje brenda një gjysëm ore e doli i zverdhur e marramenthi. Shkoi në majën e një guri dhe shokët s'e pyetën më. Tashti e dinin se ç'ndodhte atje në fund të tokës. Hyri tjetri, tjetri ...gjersa i erdhi prapë radha Kamberit. Pastaj prapë u fut Qemali, prapë u fut Petriti... Vrima nëntokësore e gjërë sa të futej njeriu këmbadoras, avancoi dy metra. Tani duhej futur në të tubi i betonit, nëntë kuintal i rëndë. Kjo punë do të bëhej kur të sillnin aty tubot e betonit.

3.

Ishte e pesta ditë që punonin dhe vrima kish shkuar gjashtë metra. Ajo tani kish dalë në një të plasaritur shkëmbi dhe përmes kësaj plasaritje dukej një rryp i hollë qielli. Po këtu puna ishte me mjaft rrezik. Nga lart shkëmbi mund të shëmbej e nëpër të plasariturën rrezikonte atë që punonte atje thellë. Atëhere ata e hapën nga lart të plasariturën për të futur atje tubin e betonit. Ky tub do të vlente vetëm sa për të mbrojtur nga gurët atë që punonte poshtë. E lëshuan pastaj me dërrasa tubin gjer poshtë në vrimë. Dhe një koincidencë e çuditëshme. Sa ra tubi në fund e po bëhej gati

njëri të futej për të punuar, një masë e madhe shkëmbi u shëmb dhe e ndau tubin më dysh.

Po ata i qëruan gurët, nxorën copat e tubit dhe futën një tjetër. Pastaj Mehdiu u fut e nisi të gryej shkëmbin. S'kish gjë më të lodhëshme se sa të punoje i krrusur. Nxjerr gurë nga përpara, në ballin e tunelit të ngushtë dhe i hedh prapa. Vrima prapa teje sa vjen e mbyllet fare nga materiali i gërrmuar. Ai që e tërheq këtë material të gërrmuar dhe e nxjerr në dalje s'arrin dot ta pas-trojë shpejt. Dhe mbi të gjitha ajo asfiksi e tmerr-shme. Puno një gjysëm ore dhe rri shtrirë një orë e ca për të marrë vehten.

4.

U bë një muaj që ata punonin në Shkëmbin e Turbullit. Vinin këtu në mëngjez herët dhe iknin vonë, kur pothuaj errej fare. Dhjetori me shira dhe erëra kaloi e tashti kish ardhur janari me cikma e thëllime që të prisnin si brisk. Të shtatë, si shtatë diva përrallash, hynin e dilnin në atë vrimë të gushtë nëntokësore. Hynin atje thellë gjirit të shkëmbit e dilnin me fytyra të zverdhura si nga ethet, të mardhur nga të ftohtit e me këmbë të mpira duke qëndruar gjunjazi. Ç'gjë madhështore që është kjo! Ç'vullnet, ç'heroizëm e ç'shpirit i pamposhtur që është ky! Vetëm idealet e partisë mund të brumosin njerëz të tillë!

Tuneli nëntokësor tashti kish hyrë njëqind e ca metra thellë. Që të vije gjer në ballin e punës të duhej një kohë e gjatë. Të nxirrje materialin e gërrmuar që andej ishte diçka tepër e vështirë.